

Dolgok, melyeket a kereszténység történetéből tanulhatsz

Első dolog: hát a feltámadás, butus!

Az egyház története egy vasárnap reggel kezdődött, időszámításunk szerint 33-ban, amikor egy ember, akiről mindenki azt hitte, hogy halott, sétálni kezdett a temetőben. A kereszténység fő ügye a feltámadás. Mindig van élet a halál után. Mindig van remény. Tudván, hogy milyen korokba és helyekre kerülünk el eme utazás során, jó lesz megjegyezni ezt a tényt.

1. Jeruzsálem, Jézus és Jelenések

Hát ezt ne

Kr. u. 33-at írunk, és Jeruzsálem fejesei *igencsak* morcosak.

Eddig semmi új. Sok minden idegesítette őket: a munka; a felelősség nyomása; a kenőpénz, amellyel meg kellett vásárolniuk a főpapi tisztséget az uralkodó rómaiaktól; a megfelelő palást kiválasztása az ünnepekre; nem is beszélve arról, hogy mindenki kollaboránsnak nézte őket, ezért heveny közutálatnak örvendtek.

És akkor most még ez is: két galileai halász ramazurit csap a tanításaival a templomban. Ez nem is lett volna akkora baj, hiszen a templom mindig tele volt agitátorokkal: ha nem farizeusok vagy esszénusok, akkor feltörekvő messiáskák vagy vármegyés fiatalok hőzöngtek. Még az sem lett volna akkora baj, hogy az hírelet róluk, hogy csodákat hajtanak végre. Ez ugyanis *elvárt* dolog volt Jeruzsálemben, és hivatalosan is jó a turizmusnak. Nem, ami tényleg felhúzta őket, az az, hogy ez a két ember azt állította, hogy a vezetőjük feltámadt a halottaiból. És mivelhogy a templomot igazgató elit volt az, amely eleve megszervezte az illető halálát, ezek az állítások arcpirító támadásnak számítottak az ő autoritásuk ellen.

Az illetőt Názáreti Jézusnak hívták. Jesua – hogy eredeti nevén szólítsuk – csodatevő, tanító és radikális prédikátor volt Galileából. Követőit elvezette Jeruzsálembe, zavargásokat okozott a templomban, és sok olyasmit mondott, ami a hatóságoknak igencsak fájt. Így aztán le tartóztatták, elvitték Poncius Pilátus római helytartóhoz, akit rávettek, hogy végezze ki őt. (Őnekik nem volt szabad megölniük senkit. Ami szintén idegesítő dolog volt.)

Na és erre ennek a Jézusnak a követői azt állították, hogy az illető feltámadt halottaiból, ami nemcsak hogy lehetetlenség, de teljesen ellentmond az ő teológiájuknak.⁵ Sőt azt állították, hogy ez a Jézus a régóta várt zsidó messiás. (Később a követői a *messiás* kifejezés görög változatát – *khrisztosz* – kezdték használni, ami *felkentet* jelent. Innen a „Jézus Krisztus”. Nem a családneve, hanem a munkaköri leírása az.)

Az említett két embert – Pétert és Jánost – arra intette a főpap és a templomot vezető többi hatalmasság, hogy „egyáltalán ne beszéljenek és ne tanítsanak Jézus nevében”. A válaszuk: „Igaz dolog-e az Isten szemében, hogy inkább rátok hallgassunk, mint Istenre: ítéljétek meg magatok; mert nem tehetjük, hogy ne mondjuk el azt, amit láttunk és hallottunk.” (ApCsel 4,19–20).

Más szóval: nem.

Íme. Rögtön a kereszténység kezdeteinél megtaláljuk egyik legjellemzőbb vonását: a hatalom tiszteletének hiányát. A hallgatás megtagadását. Az igazság az, hogy az autentikus kereszténység már a kezdetektől fogva mélyen, *mélyen* idegesítő volt.

Felkél a halott

A kihallgatásról szóló beszámoló a Biblia *Az apostolok cselekedetei* című könyvéből való. De a feltámadásról szóló első írás egy levélből származik, amit néhány rakoncátlankodó kis-ázsiai kereszténynek írtak 54-ben:

Krisztus meghalt bűneinkért, az Írások szerint. Eltemették, és – ugyancsak az Írások szerint – feltámadt a harmadik napon, és megjelent Kéfásnak, majd a tizenkettőnek. Azután megjelent több, mint

5 Jeruzsálem főpapjai szadduceusok voltak, akik nem hittek a halál utáni feltámadásban. Továbbá nem hittek a sorsban, az angyalokban meg a lélek halhatatlanságában sem. S a Mikulásban sem.

ötszáz testvérnek egyszerre, akik közül a legtöbben még mindig élnek, néhányan azonban elhunytak. Azután megjelent Jakabnak, majd valamennyi apostolnak. Legutoljára pedig, mint egy torzszülöttnak, megjelent nekem is. (1Kor 15,3–8)

Az egyes szám első személy itt egy Pál nevű ember Tarszoszból, más nevén Saul, akire később még visszatérünk. Ezzel a levéllel figyelmeztette a korinthuszi, rosszul viselkedő keresztényeket, hogy ama bizonyos feltámadás néhány szemtanúja még mindig él. Ezek közül páran az egyház kulcsfontosságú vezetői voltak – Péter és Jakab; de apostolokat is említ, ez az általánosan használt kifejezés mindenkire vonatkozott, aki látta a feltámadott Jézust. Még húsz év múlva is sokan éltek közülük, legalábbis Pál szerint. Ekkorra már réges-rég elmesélték a feltámadás történetét mindenkinek, aki hajlandó volt meghallgatni (és azoknak is, akik nem).

Viszont az első alkalom, amikor mindenki hallott a feltámadásról, az esemény után negyven nappal volt. Jézus követői összegyűltek egy helyre imádkozni a zsidó pünkösd alkalmával, amikor a Szentlélek leszállott közéjük. A város tele volt zsidókkal a világ minden részéről: Párthiából, Ázsiából, Egyiptomból, Rómából, Székelyföldről – mindenhol.⁶ És ezek mind elkezdtek beszélni Jézusról, mindenki a maga nyelvén. Jézus mozgalma már az elejétől fogva nemzetközi volt.

Nagyon sokan csatlakoztak a mozgalomhoz aznap. De pontosan mihez is csatlakoztak? Az egyház még nem született meg, a tantételeiről nem is beszélve. Ezek a megtért emberek nem egy információs szórólappal mentek haza, nem kaptak egy ingyenes Újszövetséget, és mellé egy hírlevelet az istentiszteletek időpontjaival. Csak egy történettel: amit az emberek láttak és hallottak Jézusról. Amit aztán mindenki továbbadott.

6 Persze hogy nem voltak ott székelyek. Figyelj oda!

Add tovább

Pál azt mondja a feltámadott Jézus megjelenése történeteiről, hogy nem ő találta ki: neki is csak átadták. Ő is egy keresztény beszámolót idéz, egyfajta hitvallást. Egyéb is volt benne:

Mert én az Úrtól vettem, amit át is adtam nektek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultatott, vette a kenyeret, és hálát adva megtörte, és ezt mondotta: „Vegyétek, egyétek, ez az én testem, amely tiérettetek megtöretik, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.” Hasonlóképpen vette a poharat is, miután vacsoráltak, és ezt mondta: „E pohár amaz új szövetség az én vérem által, ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre.” Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret, és isszátok e poharat, az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljön. (1Kor 11,23–26)

A keresztények az elejétől fogva *hallották* Jézus történetét. Ebben a korban még nem lehetett csak úgy ráuglizni valamire. Az emberek nagy része olvasni sem tudott, na meg az internet sem létezett még vagy 2000 évig. Voltak könyvtárak, de oda csak puccos tógában engedtek be. Az átlagkeresztény így hát memorizálással és ismételtetéssel tanult. És – a kereszténység legnagyobb találmányával: az evéssel, ami az én kedvenc tanulási módszerem is. A történetet beleszőtték egy étkezésbe, amit Pál az Úr vacsorájának hívott. Ez lett az *eucharisztia* – a görög hálaadás szóból. Az úrvacsora egy hálaadó étkezés volt.

A táplálkozás szimbolikus és praktikus volt egyszerre. Minden keresztény, társadalmi osztályra való tekintet nélkül osztozkodott az ételen, hogy demonstrálja, „mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk” (1Kor 10,17). És rendszeren bevacsoráltak. Nem mint manapság, amikor az úrvacsora olyan bor, ami csak papíron bor, és olyan kenyér, ami igazából vagy a) kétnapos graham-keksz, vagy b) *ostya* címszóval

osztogatott kartonízú valami. Ezt elfelejtjük. Az ő vacsorájuk rendes étkezés volt.

Ezek a keresztények más dolgokat is csináltak találkozósaik során. Imádkoztak, a Szentírást olvasták, beszéltek róla és énekeltek. Bizony, szintén Pál leveleiből tudjuk, hogy milyen is volt egy őskeresztény dicséret. A dalszöveg arról szól, hogy „Ő Isten formájában volt”, de a rabszolgaságot választotta, hasonló lett az emberekhez és meghalt a kereszten. Ezért Isten „felmagasztalta” őt, most meg a nevére hajoljon meg minden térd, s „minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére” (Filippi 2,5–11).

Ezek eléggé radikális nézetek voltak. És noha Pál az események után pár évtizeddel írja ezt, már akkor nyilvánvaló kellett hogy legyen az egésznek az ellentmondásossága. Ezek az emberek olyasvalakit követtek, aki a kereszten halt meg, ami csúnya halál: rabszolgák és idegen lázadók „kiváltsága” volt. Azt állították, hogy nemcsak az ő uruk volt, hanem mindené és mindenkié – ez, ha nem egyéb, legalább egypár rómaít kiakasztott. De a legerősebb az volt, hogy Jézus valahogyan „Isten formájában volt”.

Ezeket a nézeteket nem lehetett csak úgy lenyelni. Ahogy Pál is beismerte, Jézus „a zsidóknak megütközés, a pogányoknak pedig bolondság” (1Kor 1,23). És ez kábé mindenkit lefedett akkoriban.

Amint a jeruzsálemi templom vezetőivel zajló konfliktus is mutatja, néhány zsidó elég csúnyán reagált ezekre az igehirdetésekre. Persze nem *minden* zsidó. Merthogy Jézus első követői mind zsidók – izraeliták – voltak. És néhányan továbbvitték a zsidó szokásokat: zsinagógába járás, fix időpontban való imádkozás, kóser étkezés, rendszeres telefonhívások anyukának stb. Ez konfliktust okozott, amint a pogányok is elkezdtek felvenni a hitet. De Jézus első követői nem tudták, hogy éppen egy új vallást alapítanak: ők azt hitték, hogy a réginek szolgálatnak igazságot.

Bizony, kereszténység és judaizmus viszonyáról egy korai gondolkodójuk írásaiból tudunk meg a legtöbbet: a már említett tarszoszi Páléból.

Pál

Pál arcképe. Valószínűleg valamelyik hajótörése után lehetett fotózva, az állára tapadt polipból ítélve.

Név: Tarszoszi Pál.

Művésznevén: Saul.

Nemzetiség: Görög anyanyelvű zsidó Kilikiából.

Élt: kb. 1–kb. 68 között.

Ismertetőjegyek: Kopasz, dongalábú, egybeszemöldökű, horgas orrú.

De ettől eltekintve fura módon vonzó.

Mielőtt híres lett volna: Sátorkészítő. Rabbiképzős hallgató.

Miről híres: Levélírás. Gyülekezetek alapítása. Nehezen kibogozhatóság.

Miért fontos: Ő határozta meg a kereszténység jó néhány teológiai alapeszméjét.

Ihatnál vele egyet a sarki kocsmában? Abszolút. Noha valószínűleg megpróbálna valakit megtéríteni, ami könnyen verekedésbe torollhat.

A dongalábú, egybeszemöldökű angyal

Pál élete mutatja legjobban az őskereszténység átformáló erejét. Tarsosban született, egy dél-kilikiai kozmopolita városban, amely ma Törökország része. Római polgárnak született, sátrakat készített, vagy cserzővarga volt a mestersége. A családja ortodox zsidó volt, Pál pedig Jeruzsálemben járt Gamáliel rabbi alá, tanulni. (Nem a szó szoros értelmében, persze. Noha olyanra is volt példa, hogy rabbiképzős diákok egyike – akik igen közelről és pontosan próbálták utánózni tanárjaikat – bebújt a rabbi ágya alá, miközben az nejével benne hevert. Amikor a rabbi kérdőre vonta, a diák azzal válaszolt, hogy ez a Tóra [törvény], ezt

kell megtanulni. Egy ilyen hozzáállástól kétségkívül izgalmasabb lenne Az *inas* című valóságshow.)

Na szóval, a pünkösd alatt törtétek miatt a zsidó hatóságok elvesztették a türelmüket. Zavargások törtek ki, és az új szekta egyik tagját – egy görögül beszélő, István nevű zsidót – megölték. Pál is tagja volt a büntetőbizottságnak. De nemsokára gyökeresen megváltozott az élete. Damaszkusz felé tartott éppen, hogy szétszlasszon egy nemrég létrehozott keresztény csoportosulást, amikor befogta egy spirituális traffipax: fény villant körülötte, és a feltámadt Jézus hangját hallotta: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?” Így aztán ebből az ortodox zsidó keresztényüldözőből lett a gójok legfontosabb apostola.

A családi háttere miatt tökéletes volt a misszionáriusi munkára: római polgárként görög városból származott, és zsidó farizeusnak volt kiképezve. Anyanyelve görög volt, de beszélt héberül, és tanulmányozta a Tórát, a zsidó törvényt is. Más fontos tulajdonságokkal is bírt: ellenállhatatlan szenvedéllyel és odaadással csinált mindent, kötözködő személyiségevel elég komoly mennyiségű erőszakot tudott elviselni.

I. kép: A damaszkuszi úton Pál elsöre tévesen ismeri fel a természetfeletti esemény mibenlétét.

Igazi radikális figura volt. Sőt, a legtöbb apostoltól eltérően még azt is sejthetjük, hogyan nézett ki. Egy korai egyházi – kitalált – történet (*Pál és Tekla cselekedetei*) annyira nem hízelgő képet fest az apostolról, hogy talán még igaz is lehet: „Pál... kis termetű, kopasz, dongalábú, erőteljes felépítésű, egybeszemöldökű, igencsak horgas orrú, de nagyon kedves ember volt. Olykor embernek látszott, máskor meg angyalnak tűnt.”

Megtérése után nem ment Jeruzsálembe, hogy találkozzon az egyház magvát jelentő vezetőséggel (valószínűleg érezte, hogy a hatóságok nem fognak cigánykereknek hányni az örömtől, hogy átállt az ellenséghez). Ehelyett pár évre Arábiába ment – ez most a Damaszkusz környéki területet jelenti, nem egy nagy homokbuckát a semmi közepén, hogy annak tetején törökmézet nyalogasson. Sokat nem tudunk arról, hogy ezalatt mivel foglalkozott, de úgy tűnik, szerzett pár ellenséget magának. Ugyanis éjszaka kellett megszöknie Damaszkuszból, át a falon, egy szennyeskosárban.⁷ Három év után végre-valahára eljutott Jeruzsálembe, ahol találkozott Péterrel, Jakabbal, és az egyház többi vezetőjével. Valahol érthető, hogy kicsit idegesek voltak – de Barnabás tartotta a hátát Pálért.

Eme találkozó után nekifogott azt csinálni, amihez a legjobban értett: bajba jutni. A feljegyzések szerint alig hagyta el a gyűlést, elkezdte bátran térítgetni a hellénistákat. Ezek Jeruzsálem görögül beszélő lakosai voltak: (e)migránsok, tulajdonképpen. Beszéde nem volt egyöntetű siker: a hellénisták úgy válaszoltak Pálnak, hogy megpróbálták megölni. Így hát a többi apostol erősen noszogatni kezdte, hogy hagyja már el Jeruzsálemet. Egy időre északra ment hát, vissza Tarszoszba.

7 Nem innen jön a „kikosarazni” kifejezés!